

Asia: VN/31662/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täytäntöön panemiseksi tarvittavaksi lainsäädännöksi ja laiksi kulutuspalvelujen turvallisuudesta

Kuluttajatuotteiden turvallisuutta koskevat ehdotukset

Kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain soveltamisala ja käsitteet

-

Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen mukaiset markkinavalvonta- ja muut viranomaiset

Esityksen nojalla yleisten kulutustavaroiden turvallisuuden valvonta kuuluisi Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, kun taas erityislaein säädelyjen kulutustuotteiden osalta noudatettaisiin valvontaviranomaisten osalta näiden erityislakien määräyksiä. Kuluttajaliitto pitää ehdotusta hyvänä, sillä tällä tavoin voidaan varmistaa, että kaikkien kulutustuotteiden kohdalta voidaan osoittaa joku valvontaviranomainen.

Viranomaisten tehtävät ja toimivaltuudet

Kuluttajaliitto kannattaa markkinavalvontaviranomaisen oikeutta tehostaa määräyksiään riittävän merkittävällä uhkasakolla sekä muilla hallinnollisilla pakkoineilla. Erityisen tärkeänä Kuluttajaliitto pitää sitä, että markkinavalvontaviranomainen voi kohdistaa määräyksiä talouden toimijoiden lisäksi myös verkkomarkkinapaikan tarjoajiin.

Seuraamussääntely

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan kuluttajatavaroista aiheutuvat riskit terveydelle ja turvallisuudelle voivat usein olla välillisiä siten, ettei terveysrikossääntely sovellu niihin. Tästä syystä Kuluttajaliitto pitää tärkeänä seuraamusmaksusta säätämistä. Seuraamusmaksun määrän tulee soveltua sekä edistämään seuraamusmaksun pelotevaikutusta että osoittamaan menettelyn vakavuuden ja rangaistavuuden.

Muut asiat

Ehdotuksen mukaan kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukuntaa koskeva lain aiempi sanamuoto "työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunta"

korvataan siten, että työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä "voi" toimia kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunta.

Kuluttajaliitto pitää valitettavana sitä, ettei neuvottelukuntaa ole perustettu uudelleen sitten vuoden 2021. Kuluttajaturvallisuuden taso on tärkeää niin kansallisesti kuin EU:n tasolla, joten sen ylläpitoon, kehittämiseen ja sitä koskevan lainsäädännön tarkasteluun ja valvontaan olisi syytä panostaa sen sijaan, että sitä pyritään vähentämään sitä. Nykyisellään vaikuttaa siltä, että laki on epäselvä sen suhteen, velvoittaako se neuvottelukunnan perustamiseen vai ei. Tässä mielessä, kun tulkinta vaikuttaa olevan se, ettei velvollisuutta neuvottelukunnan perustamiseen ole, on sanamuodon pehmentäminen järkevää lainsäädännön selkeyttämiseksi. On silti valitettavaa, että neuvottelukunnan perustamisen suhteen vaikuttaa olevan vastahakoisuutta.

Kulutuspalvelujen turvallisuutta koskevat ehdotukset

Kulutuspalvelujen turvallisuudesta annetun lain soveltamisala ja käsitteet

Uudessa kuluttajatuotteiden turvallisuutta koskevassa yleisessä sääntelyssä poistettaisiin omaisuus suojan kohteena. Muutosta perustellaan sillä, että omaisuutta suojataan jo kuluttajansuojalaissa, tuotevastuulaissa ja vahingonkorvauslaissa. Lisäksi henkeen ja terveyteen kohdistuvilla valvontatoimilla ja kielloilla voidaan epäsuorasti suojata myös omaisuutta.

Toisaalta Kuluttajaliitto haluaa nostaa esiin, ettei muutoksen seurauksena voida enää viranomaistoimin tehdä elinkeinonharjoittajiin kollektiivina kohdistuvia valvontatoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on suojata omaisuutta, vaan omaisuuden suojaksi kuluttajan on itse haettava korvausta jälkikäteen ja yksilöllisesti.

Lainsäädäntö voi jättää aukon myös lemmikkien osalta, sillä kotieläimien suoja on perustunut omaisuuden suojaamiseen kuluttajatuotteiden turvallisuutta koskevassa lainsäädännössä. Ehdotettu muutos tarkoittaa, että lemmikkien turvallisuutta ei ole suojattu muulloin kuin silloin, jos kuluttajatuote tai -palvelu kohdistuu nimenomaisesti lemmikkieläimeen. Sen sijaan lemmikin vahingoittuminen esimerkiksi kodissa tehtävän rakennustyön seurauksena kuuluisi jälkikäteiseen korvausprosessiin, eikä eläimiä suojeltaisi ennakkolisesti lainsäädännöllä.

Kulutuspalvelun turvallisuuden arviointi

Ehdotuksen mukaan kulutuspalvelun turvallisuus edellyttäisi sitä, ettei "kulutuspalvelusta aiheudu sen käyttäjille tai muille sen välittömässä vaikutuspiirissä oleville sellaista terveysvahingon vaaraa, joka ei ole hyväksyttävissä". Nykyisessä laissa säädetään huolellisuusvelvollisuuden osalta, että "toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, että kulutustavarasta tai kuluttajapalvelusta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle". Lisäksi nykyisen lain 10 §:n mukaan vaarallisena pidetään kuluttajapalvelua, joka "voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle".

Kuluttajaliiton käsityksen mukaan ehdotettu lainkohta voi mahdollisesti antaa tilaa harkinnalle siitä, millainen turvallisuuden tai terveyteen kohdistuva riski voisi olla hyväksyttävissä. Tällaisen harkinnanvaran lisäämisellä voi olla kuluttajan kannalta kielteiset seuraukset, minkä lisäksi se voi aiheuttaa epävarmuutta lain tarkoituksesta myös talouden toimijoiden keskuudessa.

Kuluttajaliitto pitää kuitenkin hyvinä pykälään sisältyviä tarkennuksia, joiden mukaan arviossa olisi kiinnitettävä huomiota esimerkiksi kansallisiin ja kansainvälisiin standardeihin, muuhun lainsäädäntöön, viranomaisten ohjeisiin ja suosituksiin sekä kuluttajien kohtuullisiin odotuksiin.

Palveluntarjoajan velvollisuudet ja niiden riskiperusteinen soveltaminen

Kuluttajaliitto kannattaa palveluntarjoajan velvollisuuksista säätämistä tavalla, joka on riittävän yksityiskohtainen ja tarkka, mutta joka kuitenkin mahdollistaa tapauskohtaisen harkinnan. Huolellisuusvelvollisuuden arviointi palveluntarjoajan muiden velvollisuuksien toteutumisen kannalta mahdollistaa tapauskohtaisen arvioinnin, mutta järjestelmä edellyttää myös muiden velvollisuuksien säätämiseltä riittävää täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Erytisen tärkeänä velvollisuutena Kuluttajaliitto pitää vaarojen tunnistamisen ja riskien arvioinnin velvollisuutta. Sääntely ohjaa palveluntarjoajia järjestelmälliseen ja ennakoivaan toimintaan, jonka voidaan katsoa voivan ennalta ehkäistä vahinkojen syntymistä. Lisäksi erityisesti tunnistettujen vaarojen ja niiden aiheuttamien riskien dokumentointi on tärkeää niin palveluntarjoajan toiminnan kehittämiseksi kuin osapuolten oikeusturvankin kannalta mahdollisissa myöhemmissä riitatilanteissa.

Kuluttajaliitto pitää hyvänä sitä, että ehdotetussa 7 §:ssä säädettäisiin yksityiskohtaisesti niistä toimenpiteistä, joihin palveluntarjoajan ainakin olisi ryhdyttävä palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kuluttajaliitto yhtyy näkemykseen palveluntarjoajien moninaisuudesta ja keskinäisestä erilaisuudesta, mistä syystä palveluntarjoajalle kuuluvien velvollisuuksien arviointi on järkevää suhteuttaa palvelun riskien arvioinnin tuloksiin. Kuluttajaliitto kannattaa siis ehdotettua 9 §:ää, joka sallii tapauskohtaisen harkinnan ja ohjaa palveluntarjoajien toimintaa sellaiseksi, mitä voidaan pitää juuri tietyn palveluntarjoajan osalta tarkoituksenmukaisena ja tehokkaana. Kuluttajaliitto haluaa lisäksi painottaa erityisesti kuluttajien oikeutettujen odotusten merkitystä sen arvioinnissa, onko palveluntarjoaja täyttänyt hyväksytysti kaikki velvollisuutensa. Esimerkiksi hoitokäyntiä muistuttavan palvelun luonteesta saattaa johtua, että kuluttaja kohdistaa palveluntarjoajan osaamiselle ja ammattitaidolle suuremmat odotukset kuin muunlaisissa palveluissa. Tällöin myös palveluntarjoajan velvollisuuksia on arvioitava näiden oikeutettujen odotusten valossa.

Kuluttajaliitto kannattaa myös sääntelyä, jonka nojalla palveluntarjoajan velvollisuuksien toteutumisen arvioinnissa voitaisiin huomioida palvelunkäyttäjien erityisominaisuudet, kuten ikä, terveydentila tai kielitaito. Toisaalta esityksen mukaan tämän lainkohdan tarkoitus olisi estää myös kohtuuttomuus tilanteissa, joissa palvelun käyttäjällä on erityisen hyvät lähtökohdat ja

ennakkotiedot palvelun käyttämiseen. Kuluttajaliitto pitää hyvänä sitä, että sääntelyssä ja sen nojalla tehtävässä arvioinnissa huomioidaan palvelun käyttäjien erityispiirteet, mutta painottaa samalla, etteivät kuluttajan erityisen hyvät ennakkotiedot saa heikentää tai vähentää palveluntarjoajaan kohdistuvia minimiedellytyksiä ja velvollisuuksia, joilla palvelun turvallisuus voidaan varmistaa. Erityisen kokeneella palvelun käyttäjälläkin on oikeus luottaa riittävään turvallisuuden tasoon, joka ei nojaudu hänen omaan toimintaansa.

Valvontakeinot ja -menettelyt

Kuluttajaliitto kannattaa palveluntarjoajalle asetettua velvollisuutta ilmoittaa palvelun tarjoamisen yhteydessä aiheutuneista onnettomuuksista sekä tilanteista, joissa onnettomuuden syntyminen oli lähellä. Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että ilmoitusvelvollisuus koskee vakavimpia onnettomuuksia sekä lisäksi vaaratilanteita, joissa on ollut riski vakavalle onnettomuudelle. Ilmoitusvelvollisuus on erityisen tärkeää silloin, kun onnettomuus tai riski vakavalle vaaralle on ollut ennakoimaton tai odottamaton. Tällä tavoin voidaan pyrkiä varmistamaan, ettei vastaavanlaisia uusia vaaratilanteita pääse enää jatkossa syntymään ilman niihin varautumista.

Valvontakeinojen on oltava riittävän tehokkaita, jotta niiden avulla voidaan samalla ennalta ehkäistä onnettomuuksia sekä myös selvittää onnettomuuksien takana olevia syy-seuraussuhteita ja onnettomuuteen johtaneita olosuhteita ja toimia. Kuluttajien turvallisuutta suojaavan lainsäädännön toimivuuden ja tehokkuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että valvontaviranomaiselle annetaan riittävät työkalut valvontatehtävän suorittamiseen. Itse valvontatehtävän onnistumisen lisäksi viranomaisten riittävän laajat toimivaltuudet voivat asettaa myös pelotteen palveluntarjoajille sekä ohjata näitä säädösten mukaiseen toimintaan.

Laajan, mutta perusoikeudet huomioon ottavan tarkastusoikeuden ja tietojensaantioikeuksien lisäksi Kuluttajaliitto pitää tärkeänä myös valvontaviranomaiselle osoitettua velvollisuutta tiedottaa valvontaan ja turvallisuuteen liittyvistä asioista ja onnettomuuksien tutkinnan tuloksista. Tiedottamisella on suuri merkitys niin tulevaisuuden onnettomuuksien ehkäisemisessä kuin ratkaisukäytännön keräämisessä ja siten osapuolten oikeusturvan varmistamisessa.

Valvontamenettelyn osalta Kuluttajaliitto pitää tärkeänä sitä, että neuvotteluelvollisuudesta voidaan poiketa, mikäli kyse on niin vakavasta palvelun suorittamisesta aiheutuvasta vaarasta, että toimintaan on syytä kohdistaa saman tien toimenpiteitä.

Seuraamussääntely

-

Muut asiat

-

Niemi Timo
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf